

ზოსიმე მთაწმიდელი

XI საუკუნის ათონელ მოღვაწეთა შორის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესია ზოსიმე მთაწმიდელი, რომელსაც მეუთხზავს წმიდა ეფთვიმე მთაწმიდელისა და წმიდა ილარიონ ქართველისადმი მიძღვნილ საგალობელთა ციკლს. ზოსიმეს კიმნოგრაფიული შემკვიდრება მოთავსებულია „ათონის კრებულში“ (A — 118), რომლის პირველი რედაქცია მიქაელ დაღალისონელის ხელთაა გადაწერილი, ხოლო მეორე რედაქცია ეკუთვნის იოანე თაფლაისძეს

არსებული მონაცემების მიხედვით, კ. კეკელიძემ ზოსიმე ათონელის შექმნილად მიიჩნია წმიდა ილარიონ ქართველისა და წმიდა ეფთვიმე მთაწმიდელისადმი მიძღვნილი საგალობლები. იგი ვარაუდობდა, რომ ზოსიმეს ათონის ქართველთა მონასტერში უნდა ემოღვაწა 1072-1077 წლებში. მისი შემკვიდრებით, მასვე დაუწერია გიორგი მთაწმიდელის თარგმნილი სტოდირი, რომლის ანდერძი უღირს ზოსიმეს მჩხრეკალად მოიხსენიებს: „წმიდანო მამანო, ღოცვა ყვეთ უღირსისა ზოსიმესთეს, რომელმან დაერსრიკა წმიდაა ესე წიგნი წმიდისა ამის მონასტრისათეს.“ (1.208), და გიორგისავე ოქრომბრის თენი (3.236)

სამეცნიერო ლიტერატურაში გარკვეულია, რომ 1074 წლის „ათონის კრებულში“ საგანგებო მიზანდასახულობითაა შედგენილი. კერძოდ, მისი პირველი, მიქაელ დაღალისონელისეული რედაქცია შეიქმნა ათონის ქართველთა ლავრაში უკვე განმტკიცებული ეფთვიმეს კულტის წერილობით დადასტურებად. ე. მეტრეველმა მიქაელის ანდერძზე დაყრდნობით, რომელშიც ჩამოყალიბებულია კრებულის დანიშნულება და რომელიც დაერთვის ეფთვიმეს თარგმნილ თხზულებას „ცხოვრება და ქადაგება იოანე ღმრთისმეტყველისა“, განსაზღვრა კრებულის პირველი რედაქციის მიზანდასახულობა, ანდერძი მიუთითებს, რომ კრებული ეფთვიმეს, ქართველთა განმანათლებელს, ახალ ოქროპირს მიეძღვნა (11.33) კრებულის პირველ რედაქციაში მოთავსებულია წმიდა ეფთვიმე მთაწმიდელისადმი მიძღვნილი ორი საგალობელი, რომელთაგან ერთი ეკუთვნის ზოსიმე მთაწმიდელს, რასაც საგალობელს დაოთული ანდერძი პინაწერი ადასტურებს მეორე კი ძველი საგალობელია, დაწერილი ბასილის მიერ გიორგი მთაწმიდელის კაგიოგრაფიული თხზულების დაწერამდე (1012-1011 წლებში)

ათონის ხსენებული კრებული შეიქმნა გიორგი ოლთისარის ზეობის წლებში (1011-1080) მისივე ინიციატივითა და ამავე მონასტრის ძმების — იაკობ მღვდლისა და ზოსიმე კიმნოგრაფის თანადგომით. კრებულის პირველი, დაღალისონელისეული რედაქციის უშუალო ინიციატორი და რედაქტორი იაკობ დეკანოზია, რომელსაც რედაქტორობა გაუწევია მეორე რედაქციისათვისაც. ამრიგად, ათონელ მოღვაწეთა ჯგუფს იაკობ დეკანოზის, მიქაელ დაღალისონელის, გიორგი ოლთისარისა და ზოსიმე კიმნოგრაფის შემადგენლობით იღვწოდა „ათონის კრებულის“ შესაქმნელად ე. მეტრეველის დასყენით. „მწიგნობართა ამ ჯგუფს სიხრულეში მოუყვანია და განუხორციელებია ამ დროისათვის უკვე მომწიფებული გიორგი მთაწმიდელის ჩანაფი-

ქრი — შექმნილიყო ეფთვიმეს კულტის წყაროობითი დადასტურება „ათონის კრებულის“ დაღალისონელიხეული რედაქციის ხაზით“ (5,16).

ზოსიმეს საგალობელი, მიძღვნილია წმიდა ეფთვიმე მთაწმიდელისადმი, საგანგებოდ დაიწერა „ათონის კრებულის“ პირველი რედაქციისათვის. ე. ი. 1074 წლისათვის. საგალობელს დაერთვის ანდერძი: „ლოცვა ყავთ. წმიდანო ღუთისანო, იაკობ მღვდელისათვის, რომელმან აიძულა უღირსი ენა ჩემი გალობად წმიდისა ეფთვიმესა, რომელი არცა თუ ხახელისდებად ღირს ვიყავ შე. უღირსი ზოსიმე. ქრისტე, შეიწყალე იაკობ. ამინ“ (1,208). კ. კეკელიძის შეხედულებით, ზოსიმეს თავისი საგალობლები, როგორც ეფთვიმეს, ესე ილარიონ ქართველის სახელზე შექმნილი თხზულებები, დაუწერია იაკობ მღვდლის იძულებით, 1071 წლის შემდეგ, რა დროიდანაც იაკობი ჩანს ივერიის მონასტრის დეკანოზად, 1077 წლამდე, გიორგი ოლთისარის მამასახლისობისას (1065—1077) (3,236).

ლ. შენაბდემ ზოსიმეს საგალობელს დართული ანდერძების ცნობების გათვალისწინებით საგალობლები 1071 წლამდე დაწერილად მიიჩნია (4,218). ყოველივე ზემოთქმულის საფუძველზე შეიძლება დაეასკვნათ, რომ ზოსიმე მთაწმიდელს წმ. ეფთვიმე მთაწმიდელისადმი მიძღვნილი საგალობელი შეუთხზავს 1072—1074 წლებში.

როდის დაიწერა წმიდა ილარიონ ქართველისადმი მიძღვნილი ზოსიმეს საგალობელი? ამ შემთხვევაში გასათვალისწინებელია „ათონის კრებულის“ მეორე რედაქციის ჩამოყალიბების თარიღი, ეინაიდან წმიდა ილარიონ ქართველისა და წმიდა ეფთვიმე მთაწმიდელისადმი მიძღვნილი საგალობლები ერთდროულად არ შექმნილა. წმიდა ილარიონ ქართველის სახელზე საგალობლები უფრო გვიან შეიქმნა, კერძოდ მაშინ, როდესაც ათონის კრებულის მიზანდასახულობა პირველი რედაქციის შექმნის შემდეგ შეიცვალა და იგი უნდა ყოფილიყო არა მხოლოდ წმიდა ეფთვიმე მთაწმიდელის სამასსოვრო კრებული, არამედ საზოგადოდ უცხოეთში, ძირითადად საბერძნეთში, მდებარე ქართულ საეპარქიებში მოღვაწე ქართველთა სამასსოვრო წიგნი. კ. კეკელიძე ზოსიმეს ორივე საგალობელს 1072—1074 წლებში შექმნილად მიიჩნევდა (3,236). ლ. შენაბდემ 1074 წლამდე დაწერილად (4,218). მ. დოლაქიძემ საგანგებოდ იკვლია წმიდა ილარიონ ქართველისადმი მიძღვნილ საგალობელთა ფილოლოგიური საკითხები და ზოსიმეს საგალობელი 1072—1074 წლებში დაწერილად მიიჩნია. იგი იმ ფაქტს ემყარება, რომ საგალობლის შექმნის ინიციატორი იაკობი, რომელიც მოიხსენიება ანდერძში, დეკანოზად იყო 1072 წლიდან.

ეფთვიმე მთაწმიდელისადმი მიძღვნილ ზოსიმეს საგალობელს დართულ ანდერძში ნათლად იყო მითითებული, რომ ეს საგალობელი იაკობ მღვდლის იძულებით დაწერა ზოსიმემ წმ. ილარიონ ქართველისადმი მიძღვნილ საგალობელს დართული ანდერძი, მართალია, ახსენებს იაკობ მღვდელს, მაგრამ საგალობლის შეთხზვის ინიციატორებად მიიჩნევენ ქრისტეს მოყვარე პატროსან ძმებს. მოგვყავს ანდერძის ტექსტი: „ლოცვა ყავთ, წმიდანო მამანო, ქრისტეს მოყვარეთა პატროსანთა ძმათათჳს, რომელთა სიბრძნეთა ვიძულე გალობად მამისა ჩუენისა ილარიონისა შე უღირსი ზოსიმე, რომელი ესე არცათუ ხახელის დებად მისა ღირს ვიყავ, თუ კეთილ იყვნენ, სასყიდელი მათი არს, ხოლო ნაკლულყვანება ჩემისა უსწავლელობისა მიერ არს წმიდაო ილარიონ, შეიწყალე მონაა შენი იაკობ მღვდელი ქრისტესი, და მწყარიადიცა შეიწყალე“ (1,186). ანდერძის შინაარსი გვაუარაუდებინებს, რომ ზოსიმეს ეს საგალობელი იაკობ მღვდლისა და სხვა წმიდა მამათა იძულებით შეუთხზავს.

წმიდა ილარიონ ქართველისადმი მიძღვნილი ზოსიმეს საგალობლის დაწერის თარიღის დადგენისათვის აუკლებელია „ათონის კრებულის“ მეორე რედაქციის ჩამოყალიბების ხანგრძლივი პირობების გათვალისწინება. ესაა 1120—1140 წლები (ნ.კ.წ.). მაგრამ ილარიონისადმი მიძღვნილი ზოსიმეს საგალობელი გაცილებით ადრე დაწერილი, ვიდრე „ათონის კრებულის“ მეორე, იოანე თაფლაისძისეული რედაქცია ჩამოყალიბდებოდა. ე. მეტრეველმა წინააღმდეგობა, რომ კრებულის მეორე რედაქციაზე მუშაობა პირველი რედაქციის დამთავრებიდან შალევე უნდა დაწყებულიყო, რაც განპირობებული იყო „ათონის კრებულის“ მიზანდასახულობისა და დანიშნულების გაფართოებული გააზრებით. მეორე რედაქცია მიზნად ისახავდა ეფთხაშესა და ილარიონ ქართველის სამახსოვრო წიგნის შექმნას, რათა ათონზე მოღვაწე ქართველ და უცხოელ ბერებს კარგად გაეცნობიერებინათ და გაესივრებინათ საქართველოს ფარგლებს გარეთ მოღვაწე ქართველი ბერების მოღვაწეობის არსი და თვით მონასტრების მნიშვნელობა [ნ.114] ამან გამოიწვია XI საუკუნის 70-იან წლებშივე „ათონის კრებულის“ მიჯნულ დაღალისონელისეული რედაქციის ეფთხიშვი ათონელის სამახსოვრო წიგნის გადაქცევა საბერძნეთში მოღვაწე პირველ ქართველ მამათა მოსახსენებელ კრებულად. სწორედ ამ მიზნით დაიწერა ზოსიმე მთაწმიდელის წმიდა ილარიონ ქართველისადმი მიძღვნილი საგალობელი. ანდერძ-მანაწერების მონაცემთა გათვალისწინებით, იგა დაწერილი უნდა იყოს 1077 წლამდე. ე. მეტრეველის დაკვირვებით, ზოსიმეს ანდერძიდან შეიძლება განისაზღვროს, თუ რა დროს შეიძლება გაეწიოთ ათონის კრებულის პირველი რედაქციიდან მეორე რედაქციის შექმნამდე. მიჯნულ დაღალისონელის ანდერძის მიხედვით, პირველი რედაქცია 1074 წელს ჩამოყალიბდა. გიორგი ოლთისარის მამობის დროს, იაკობ დეკანოზის ინიციატივითა და მონაწილეობით, წმ. ილარიონისადმი მიძღვნილი საგალობლის ანდერძში გიორგი ოლთისარი აღარ იხსენიება. საფიქრებელია, ის ამ დროისათვის ან გარდაცვლილია, ან გადამდგარი (5,44—45)

ამრიგად, ზოსიმე მთაწმიდელს წმიდა ეფთხიშვი მთაწმიდელისადმი მიძღვნილი საგალობელი იაკობ დეკანოზის თხოვნითა და ინიციატივით დაუწერა „ათონის კრებულის“ პირველი რედაქციისათვის, ე. ი. 1072—1074 წლებში. წმიდა ილარიონ ქართველისადმი მიძღვნილი საგალობელი ქრისტესმოყვარე პატიოსან ძმთა იძულებით დაუწერია კრებულის მეორე რედაქციისათვის, რომელზე მუშაობა და ზრუნვა პირველი რედაქციის დაწერიდან შალევე უნდა დაწყებულიყო. ზოსიმეს ეს საგალობელი უნდა დაწერილიყო 1077 წლამდე, იხილ საუარაუდოა, რომ ზოსიმეს ორივე საგალობელზე ერთდროულად ეძუშავა თუმცა, უფრო სარწმუნოა, რომ საგალობელი ზოსიმეს დაეწერა 1071—1077 წლებში, როდესაც გაჩნდა მოთხოვნილება საბერძნეთში მოღვაწე პირველ ქართველ მამათა მოსახსენებელი კრებულის შექმნისა, რომლისთვისაც საფუძველი უკვე მომზადებული იყო „ათონის კრებულის“ პირველი რედაქციის სახით.

ილარიონ ქართველის ცხოვრების რედაქციებისა და წმიდა ილარიონისადმი მიძღვნილი საგალობლების კვლევისას მ დოლაქიძემ უჩაადლება გააძახვილა ზოსიმეს საგალობლის მიმართებაზე როგორც წმიდა ილარიონ ქართველის ცხოვრების ათონურ, მეტაფრასულ, სეინაქსარულ და მოკლე ათონურ რედაქციებთან, ისე მისადმი მიძღვნილ სხვა საგალობლებთან. შედარების შედეგად ვაირკვა, რომ 1. ზოსიმეს საგალობელი შედგენილია ათონური და მეტაფრასული რედაქციების მიხედვით. 2. საუარაუდოა, რომ ზოსიმე სარგებლობდა აგრეთვე ანონიმური საგალობლით 3. ზოსიმეს საგალობელი

მოღწეულია ჩვენამდე ათონის 1074 წლის ხელნაწერით (A ნაკვ. და ფა. წერილია 1072—74 წლებში ა ზოსიმეს საგალობელი შექმნილია ათონის კიმნოგრაფიულ წრეში" (2,176). მან ურადღება გაამახვილა ზოსიმეს საგალობელთა გავრცელების არეალზე. საქართველოში გადაწერად ხელნაწერებში ზოსიმეს საგალობლები XVIII საუკუნემდე არ ჩანს „ათონის კრებულის“ შემდეგ წმიდა ილარიონისადმი მიძღვნილი ზოსიმეს საგალობელი გვხვდება დომენტი კათალიკოსის ინიციატივითა და შზრუნველობით 1743 წელს შედგენილ ქართულ წმინდანთა ცხოვრება-წამების კრებულში -- A -- 176.

მ. დოლაქიძე საგალობლის საქართველოში გავრცელებლობის ფაქტს თრგვარ ახსნას უძებნის: -1. საქართველოში არ მოუღწევია ცნობას ათონზე ილარიონის სახელზე დაწერილი ცხოვრებისა და საგალობლის შესახებ. რაც თითქოს დაუჯერებელია. 2. საქართველოში არ ყოფილა ხაჭიროება ათონური ცხოვრებისა და ზოსიმეს საგალობლის გავრცელებისა, ვინაიდან საკლესიო პრაქტიკაში გავრცელებული იყო უფრო ადრე შექმნილი უცნობი ავტორის საგალობელი და მეტაფრასული ცხოვრება" (2,168) მისივე ვარაუდით, ზოსიმეს საგალობელი, ათონური წარმოშობისა, ენათესავება „ილარიონ ქართველის ცხოვრების“ ვრცელ ათონურ რედაქციას და მათი გავრცელების არეალი მათი შექმნის ადგილით ათონის ქართველთა მონასტრით შემოიფარგლა.

ე. მეტრეველმა წმიდა ილარიონ ქართველის საგალობელს დართული ანდერძის მიხედვით გაარკვია, რომ 1736 წელს დომენტი კათალიკოსს საბერძნეთში ყოფნისას უპოვია წმიდა ეფთვიმე მთაწმიდელისა და წმიდა ილარიონ ქართველისადმი მიძღვნილი ზოსიმეს საგალობლები, გადაუწერია ისინი და საქართველოში დაბრუნების შემდეგ შეუტანია შემოსხუნებულ კრებულში A -- 176, დამატების სახით (7,414-420). ზოსიმეს საგალობლები კრებულში მოთავსებულია დამატებით მასალად უცნობი ავტორის საგალობლის შემდეგ (242v -- 245r), იგი სხვა ხელთაა გადაწერილი სხვა ზომის ფურცლებზე (A -- 176, 245r -- 250r)!. მ. დოლაქიძე A -- 176-ის ტიპის კრებულების ადრეულ ნუსხებზე (A 130, A 170, II 1672, II 2077) დაკვირვებით მივიდა დასკვნამდე, რომ წმიდა ილარიონ ქართველისა და წმიდა ეფთვიმე მთაწმიდელის სახელზე შეთხზული ზოსიმეს საგალობლები მათში არ შესულა, აქედან გამომდინარე, საქართველოში გადაწერილი ხელნაწერებიდან A -- 176 პირველია, რომელშიც შეტანილია ზოსიმეს საგალობელი, მიძღვნილი წმიდა ილარიონ ქართველისადმი (2,176)

ზოსიმე ათონელის საგალობლები პირველად გამოაქვეყნა მოსე ჯანაშვილმა 1901 წელს (1). შემდეგ ისინი გამოქვეყნდა ს ყუბანეაშვილის მიერ შედგენილ „ძველი ქართული ლიტერატურის კრესტომათიაში" (10). წმიდა ილარიონ ქართველისადმი მიძღვნილი საგალობლები გამოაქვეყნა მ. დოლაქიძემ. ეფთვიმე მთაწმიდელისადმი მიძღვნილი საგალობლები გამოაქვეყნა ი. ლოლაშვილმა (11,507-515).

1 მ. დოლაქიძის დაცემები, საქართველოში გადაწერად ხელნაწერებში წმიდა ილარიონ ქართველისადმი მიძღვნილი საგალობლები გავრცელებული ყოფილა. აინახო ეს ტომის საგალობელი, რომელიც 18 X საუკუნეში მიხსნა ესთა შეკქმის წმინდა ილარიონ ქართველს მიწოდეს. მის სახელთან დაკავშირებულ ბიბლიოპონისტად, ბერს იგი მოთავსებული ყოფილა გიორგი მთაწმიდელის „თეანზე" ადრე შედგენილ საგალობლო კრებულში (Ior 71). თეანის პირველი რედაქციის გამოკრებულ სიმსოგრაფიულ კრებულში ეს საგალობელი გიორგი მთაწმიდელს მოუთავსებდა ი. ი. იანაშვილი. მტრეველს ცოდნებით (Ior -- 124) მ. დოლაქიძე თეანის რომ საგალობელი არ ენა, იქნებეს „სოფრებისათ" ტექსტებს და დაწერილი უნდა იყოს კეთილ სპირიტად მისამსახურს სიფრეველზე (2,170)

კ. კეკელიძის შეხედულებით. ზოსიმეს თავის საგალობელთა თხზულებას უსარგებლია ილარიონ ქართველის „ცხოვრების“ ძველი, ათონური რედაქციითა და ეფთვიმესადმი მიძღვნილი გიორგი ათონელის პაგიოგრაფიული თხზულებით (3,236). წყაროების დადგენის მიზნით, მ დოლაქიძემ ზოსიმეს საგალობელი შეუდარა წმიდა ილარიონ ქართველის „ცხოვრებათა“ ტექსტებს. მან უარყო კ. კეკელიძის თვალსაზრისი იმის შესახებ, რომ ზოსიმეს საგალობელსა და „ილარიონ ქართველის ცხოვრების“ შეტყაფრასულ რედაქციას შორის არავითარი მსგავსება არ შეინიშნება. შედარების საფუძველზე დაასვენა, რომ ზოსიმე საგალობლის შექმნისას სარგებლობდა ათონურ რედაქციითაც და შეტყაფრასული ტექსტითაც აგრეთვე. ზოსიმეს საგალობელი სიახლოვეს ამქვეყნებს წმიდა ილარიონისადმი მიძღვნილი ანონიმი ავტორის მიერ IX-X საუკუნეთა მოჯნაზე შექმნილ კიმნოგრაფიულ თხზულებასთანაც. მ დოლაქიძის დაკვირვებით - ზოსიმე მოღვაწეობდა ათონზე და ბუნებრივია, იგი იცნობდა გიორგი მთაწმიდელის „თუნს“, რომელშიაც შეტანილია ილარიონის საგალობლის გიორგისეული ვარიანტი (Ier - 124) (2,174).

ამრიგად, ზოსიმე მთაწმიდელს შუთხზავს წმიდა ილარიონ ქართველისა და წმიდა ეფთვიმე მთაწმიდელისადმი მიძღვნილი საგალობლები, რომლებიც მთავსებულა „ათონის კრებულში“ (I - 158) საბერძნეთში მოღვაწე პირველ ქართველ მამათა მოსახსენებელ კრებულში, რომელსაც საგანგებო დანიშნულება და მიზანდასახულობა ჰქონდა ათონზე მოღვაწე ქართველ და უცხოელ ბერებს უნდა გაეცნობიერებინათ და გაესივრებინათ საქართველოს ფარგლებს გარეთ მოღვაწე ქართველი ბერების საეკლესიო და კულტურული ხაჭიანობის არსი თა თვით ამ მონასტრების მნიშვნელობა

წმიდა ეფთვიმე მთაწმიდელისადმი მიძღვნილი ზოსიმეს საგალობელი აკროსტიქულია: - ესე ახალი ოქროპირი იქებოდენ თვის ჩუნი მიერ, ამინ“. იგი შედგება ერთი კიმნოგრაფიული კანონისაგან, რომელშიც რვა გალობაა, აქლია - მოიხილესა“. ახლავს დასაწყისში სტიქარონი „უფალო ღალადყავსა“ და მთავრდება მკათე გალობით „აქებლითხა“ იგი პირველი (ქმთაა) ხმის საგალობელია, განკუთვნილია 13 მაისის ლიტურგიული მახალისათვის, როგორც ე შეტრეველი მიუთითებს. „გალობათა ძლისპირებად აღებულია იოანე დამასკელის იამბიკურ ძლისპირთა აკოლუთია (Eii 9). ყოველი გალობის შემთხვე ტროპაი ღვთისმშობელს ეხება, მაგრამ არ არის შეწყვილებული დამასკელის ძლისპირებთან შესაძლოა, ღვთისმშობლისადმი მიძღვნილი ტროპარებიც ზოსიმეს ორთავიანულ რედაქციებზე იყოს“ (5,50)

ზოსიმეს საგალობლის ძირითადი წყაროა გიორგი ათონელის პაგიოგრაფიული თხზულება „ცხოვრება იოანე და ეფთვიმე მთაწმიდელებისა“ აქედან გამომდინარე, იგი ხეივებულ თხზულების სახისშეკვეთებით საზრდოობს უპირველეს ყოვლისა, ყურადღებას იქცევს წმიდა ეფთვიმე მთაწმიდელის ეპიტეგები, რომლებიც წმიდანისათვის დამახასიათებელი თვისებების, მისი ხრულყოფილი სახის წარმოსაჩენად გამოიყენებიან წმიდა, ღირსი, ღმერთ-შემოსილი, სანატრული ბრწყინვალე, განათლებული, დიდებული, ახოვანი, დიდი, მკათე-მეტი მოციქული და გაქვავებული ეპიტეგებია, რომლებიც საუკუნეთა მანძილზე მიესადაგებიან ქრისტეანულ ლიტურგიაში სხვადასხვა განის თხზულებათა ქების ობიექტებს [9,32] მიუხედავად ლიტურგიული პოეზიის თემატიკისა და სახისშეკვეთების რეგლამენტირებისა, კიმნოგრაფი ამქვეყნებს პიროვნულ დამოკიდებულებას ქების ობიექტისადმი ზოსიმეს საგალობელი გამოხატავს ქრისტიანული სახისშეკვეთებისადმი დამოუკი-

წმიდა ეფთვიმე მთაწმიდელისადმი მიძღვნილი საგალობლები, რომლებიც მთავსებულა „ათონის კრებულში“ (I - 158) საბერძნეთში მოღვაწე პირველ ქართველ მამათა მოსახსენებელ კრებულში, რომელსაც საგანგებო დანიშნულება და მიზანდასახულობა ჰქონდა ათონზე მოღვაწე ქართველ და უცხოელ ბერებს უნდა გაეცნობიერებინათ და გაესივრებინათ საქართველოს ფარგლებს გარეთ მოღვაწე ქართველი ბერების საეკლესიო და კულტურული ხაჭიანობის არსი თა თვით ამ მონასტრების მნიშვნელობა

დებელ მიმართებას. რომელიც. როგორც ხიმეცნიერო ლიტერატურაში მითითებენ. პირველადი მონიშნის. პირველადი გააზრების ფუნქციას ინარჩუნებს და ერთფეროვნების საბურველს აცლის. ის პარადიგმატული სააზროვნო სისტემა. რომელიც საგალობელში ვლინდება. ყოველ თხზულებაში ორიგინალური ელფერიო წარმონიშნება ზოხიმეს საგალობლისათვის წყაროდ პეოგრაფიული თხზულების გამოყენება პოეტური გადაწყობა პიზნოგრაფიაში ამგვარ მაგალითთა ჩამოთვლა შორს წაგვიყვანს მთავარი ისაა, რომ პიზნოგრაფი თავისი სიტყვით გარდათქვამს სხვათა მონათხრობს. მელოსთან ერთად მხატვრულ ფორმასა და შინაარსს აძლევს მას. ნაყნობი ლიტერატურული ფორმითა და გამომსახველობითი ხერხებით გაფასებებს მკითხველსა თუ მსმენელს ამაღლებულს. რომელშიც საღეთო სიბრძნეა გაზავებული.

განზოგადებულ სახეთა და ეპითეტთა გვერდით საგალობელი წმიდა ეფთვიმეს ორიგინალური სახისმეტყველებითაც წარმოაჩენს ახალი ოქრო. პირი და სიტყუათა საუნჯე. რტო ნაყოფიერი, თავსა სრულებათასა აღწეული, საღმრთო განგებით სრული. სეხნა სიხარულისა. მკნე მკედარი წმიდა ეფთვიმე მთაწმიდელის სრულყოფილი, ღმერთს მიმსგავსებული ინდივიდუალური ხახის ხარეუნებლადაა მოხმობილი წმიდა ეფთვიმეს სრულყოფილება ზნეობრივი სიმაღლე საღმრთო განგებითაა წინასწარვე განსაზღვრული. რასაც საფუძველი ბავშვობიდანვე ჩაეყარა. ინურთოდ სიყრმიოგან წიგნთა ღუთიუ სულიერთა და აღიწიე თავსა სრულებათასა. რაჯამს გონება წმიდა პეაე ენებათაგან და სიწმიდითა სულისა შენისაათა ეჩნე საეანე სულსა ყოველად წმიდასა" ამგვარი ღმერთმეზოსილი წმინდანის ზნესრულობაა სათავი მისი სახელის უკუდავებისა და მის სასელზე ხაეკლესიო დღესახწაულის დაწესებისა ქართულ ერს იგი გამოუჩნდა "ეითარცა მზისთუალი", "ეითარცა მზისა შარაუანდელი". რომელიც "პასაქისა თანა ამალღდებოდა ძალითი ძალად სულისა სრულებითა"

წმიდა ეფთვიმე მთაწმიდელი თავისი მადლმოსილი სულიერი და პრაქტიკული საქმიანობით "უსხეულოთა გუნდსა თანა ამაღლდა". "აღიწია საქმით ხედვათა მიმართ მაღალთა" თა "უხილავთა ხილვად ღირს იქნა" იგი შედარებულია ბიბლიურ პერსონაჟებთან: ელია და იობ წინასწარმეტყველებთან ელია (ილია) წინასწარმეტყველთან შედარებას ეფთვიმე მთაწმიდელისა საგანგებო მნაშვნელობა ენიჭება. ეინაიდან ელია, საგალობლით "პირველ ელია", ღუთის დაფარულ საიდუმლოს ჩააწედა. რისთვისაც იგი ზეცად ამაღლდა ეტლით "ეტლითა მით სათნოებათათაა ამაღლდი მამაო. ზეცისა კამა. რათა, ეითარ პირველ ელია, თა ამკეთ სიმაღლედ სამებისა წმიდისა განცდად ზედეთაა მიერ მაღალთა თუალითა ხულისათა და განიკაოენ განგებულებისა ღუთისა საიდუმლონი დაფარულნი და ეკლესიისა შეიღოთა მოქმინე მდიდრად ნათელი მეცნიერებისაა" ბიბლიურ იობთან შედარება გვაფიქრებინებს, რომ საგალობელი იოანე და ეფთვიმე მთაწმიდელების "ცხოვრებით" საზრორობს მათავალტანჯულმა იობმა განიძარცვა სამოსილი "მე შიშუელი გამოვედ მუცლისაგან დედისა ჩემისა. შიშუელივე მივიტყე მუნვე ქვეყანად" (იობ 1, 2). რის შემდეგაც გამოიკადა. მძიმე განსაცდელი გადაიტანა უფლის ჩწმენით. "უკუეთუ კეთილი იგი მოვიდეთ კედლისაგან უფლისა, ბოროტი ესე უერ მოვიდმინოთა?" (იობ 2, 10) სწორედ დათმენით განსაცდელთა მოთმენათ გახდა იგი სანიშნუზო. რისთვისაც ღმერთმა ორმაჯად მიუზღო "ხოლო უფალმან აღაორძინა იობ და მოსცა უფალმან მარობლი. რაედენ — იგი იყენეს პირველად იობისი. ორწილად" (იობ. 12, 10) წმიდა ეფთვიმეს განსაცდელთა გადატანასა და დათმენის გამო ეწოდა "ახალი იობ" როგორც გიორგი ამონელის, პეოგრაფიული თხზულება მოგეითხრობს, წმიდა ეფ-

თვითმის მრავალი „მომურნე მტერი“ ჰყავდა და აღწერილიყა ამ აზრის და-
 მდაბტურებული ეპიზოდები უშმაკთაგან თავდაღწევა და მათი დამარცხება
 წმიდა ეფთვიმემ შეძლო ღუთის განგებით, შეწევნითა და სულიერი ახოვა-
 ჩებით მას შემწედ ჰყავდა „მოწამეთა კრებული“, თავისი „მოწაფენი“ სა-
 გალობლის სიახლოვეს ჰაგიოგრაფიულ თხზულებასთან მრავალი დეტალი
 მოწმობს

წმიდა ეფთვიმე ათონელი ზოხიმემ შეადაჩა თავის დიდ ურთმოსახულე-
 ეფთვიმე დიდს, რომელსაც ქრისტიანული სარწმუნოების დაცვისა და მის-
 თვის გაწეული ღვაწლისათვის ეწოდა „დიდი“. აღიწიე, მამო, ტკბილი
 უღელი იგი ქრისტესი სიყრმითგან ქედსა მას ზედა სულისა შენისასა და
 მიუმსგავსე შენ. მოღუაწებათა მათ მიერ მალალთა, დიდსა ეფთვიმეს, და აწ
 მსუფვე ქრისტეს თანა: მეოხ გუჟავ ჩუნ, რომელნი შენ გალობას შეგახს-
 ამთ“ წმიდა ეფთვიმეს პიშნოგრაფი მოიხსენიებს „ახალ ოქროპირად“. რომ
 ბელმაც სიტყუათა საუნჯე, ვითარცა ოქროსა, დაუნჯე შენ ღუთისა ეკლე-
 სიასა“, რის შედეგადაც „ქნარად სულისა ცხოველისა გამოჩნდა, მორთულ
 ძალთაგან სულისათა“ წმიდა ეფთვიმეს მოხსენიება ახალ ოქროპირად, ით-
 ანე ოქროპირის კვალობაზე, მიხივე სამწერლო და მთარგმნელობითი საქმიან-
 ნობიდან მომდინარეობს. ეპითეტი „ახალი“ ქრისტიანულ სახისშეტყველება-
 ში ჯალრებად ჩვეადია ერთ-ერთი ფუნქციისა წმიდა მამათა ღვაწლის აღსა-
 ნაშნადად „ახალის“ გამოყენება (H. 161 163). „ახალი“ ქრონოტოპული მნი-
 ზნელობის მომცველია. უანოდან იგი სიახლეს მიუთითებს სოფელსა და
 შესთასოფელში ქრისტეს მოვლინების შედეგად წმიდა ეფთვიმე მთაწმიდეულ-
 მა ქართული მწერლობა განაახლა, გამდიდრა თავისი ღმრთიუმეშენიერი თარ-
 გმანებით, რამაც თვით წმიდა მამა სრულყო სულიერად აღწურთიდ სიყრ-
 მითგან წიგნთა ღუთიესულიერითა და აღიწიე თავხა სრულებათასა, რაგამს
 ვონება წმიდა ჰყავ ენებათაგან და სიწმიდითა სულისა შენისათა ექმენ
 საანე სულსა ყოველად წმიდისა“ როგორ მიაღწია წმიდა ეფთვიმემ სულიერ
 სრულყოფას? ზოხიმე მთაწმიდეელის საგალობელში ეს გზა რთული სულიერი
 განვითარების გზად ისახება. შაშის დაძლევიტ ღუთის სიყვარულის მო-
 ჰოვება „რათა სიბრძნისა დასაბამი მოიგო, დასაბამსავე სიყრმისა შენისასა
 შაში, უფლისასა შემსხვეულენ შენ კოცნა, ღმერთშემოსილო, და მიერ აღი-
 წია სიყვარულსა მას უშიშსა წმიდათასა“ ძველი აღთქმით, შაში დასაბამი
 სიბრძნისა, ახალი აღთქმით სიბრძნის დასაბამი სიყვარულია, რაც წინა
 აღმდეგობრით აზრი კი არ არის, არამედ ახალ აღთქმაში დებულება უფ-
 რი სრულყოფილი ხდება, უფრო ნათლად იკვეთება სწორედ სიბრძნეს, საღ-
 ვთო სიბრძნეს ეტრფილა ეფთვიმე ათონელი: „ეტრფილენ შენ სიბრძნესა, ხა-
 ნატრლო, და შეიყვარე იგი უფროს ყოველისა, რომლიხათესცა განისუენა
 მუნთანა და უცხლ რჩეულყო ენა მენი ბრწყინვალე, ღირსო, და განამდიდრენ
 შენ ცისკიდენი“ (შდრ. სიბრძნათშეტყუელება უცხლი არს, ხოლო დუმილი
 – ოქროს რჩედ“. გიორგი მერჩულე)

ზოსიმეს მეორე საგალობელიც, წმიდა ილარიონს ქართველისადმი მიძღ-
 უნილი, ბიბლიური სახისშეტყველებითა და ჰაგიოგრაფიული თხზულებით სა-
 რგებლობს ისიც ერთი პიშნოგრაფიული კანონისა, რომელსაც აკლია მეორე
 „მოიხილესა“ და ხუთი შვიტი ფორმის საგალობლისაგან სტიქარონე-
 ჰისაგან შედგება მთელი განგება მერვე ხმის საგალობელია ზოსიმეს საგა-
 ლობლის მიმართება წმიდა ილარიონის „ცხოვრებათა“ რედაქციებთან სა-
 განებოდ იკელი მანან, დოლაქიძემ და ტექსტობრივი შედარების საფუ-
 ჯელზე დაადგინა, რომ საგალობელი შექმნილია „ცხოვრებათა“ ათონური

და მეტაფორასული რედაქციების მიხედვით. აგრეთვე, სავარაუდოდ, ანონიმური საგალობლით სარგებლობაც (2.171—176).

საგალობლის ხაშტიყველო ენა და გამომსახველობით საშუალებებზე დაკვირვება აჩვენებს, თუ რა მალალი დონის პიმნოგრაფი ყოფილა ზოსიმე მთაწმიდელი. წმიდა ეფთვიმე მთაწმიდელის მსგავსად, წმიდა ილარიონსაც ამკობს ეპითეტით „ახალი“. ელვად ნათლისა საღუთობა მოგუეფინა დღეს ქაენებაა ყოვლად დიდებულისა მოღვაწისა ილარიონ ახლისა მნათობისა“. რომელიც, აგრეთვე, „ღმერთმეშმოსილოა“ იგი, სამოელის მსგავსად, წინასწარი აღთქმით მოეუღინა ქართულ ერს, მან უარყო ყოველი მატერიალური „სოფლისა მონაგებნი“, განშორდა ხორციელ ნათესაეებს „თესთა“, რათა „დიდებით დიდებული“ მოეპოუებინა. „ხიჩოთგან“ იძიებდა „მარგალიტსა მრავალსასყიდლისა“. რომელიც ზესთახოფლის სახისმეტყველებითი გამოხატულებაა ზოსიმე წმიდა ილარიონს ბიბლიურ აბრაამს ადარებს: „ემსგავსე ზენ, ღმერთშემოსილო მამათ, დიდსა აბრაამს და დაუტოვე ქვეყანაა ზენი და უცხო იქმენ მისთვის, რომელიც ჩუენთვის უცხო იქმნა, რათამცა უცხო ქმნულნი მამისა წყალობით დაამაგნა“. ტროპარი ეფონიურიცაა, მასში იქცინტარებულია ხიტყვა „უცხო“, რომელსაც ღრმა სიმბოლური დატვირთვა აქვს მისი ცხოვრება და მოღვაწეობა ეზგავსება „ცხოვრებასა პირველთა მათ მამათასა“, რაც უთუოდ გაგვახსენებს პავლე მოციქულის სიტყვებს: „იყვენით უკვე მობაძავ ღმრთისა, ვითარცა ზვილნი“ (ეფ. 5,1). სწორედ ღვთის ბაძვა სრულყოფს ადამიანს „და განვიცდადეთ ურთიერთარს აღბაძვებად სიყუარულსა და კეთილთა საქმეთა“ (ებრ. 10,24) წმიდა ილარიონ ქართველის „ცხოვრების“ ყველა რედაქცია გვამცნობს, რომ მან დატოვა საქართველო და დახაილეთხ, კერძოდ საბერძნეთს, მიაშურა: „ნათლად ღვთივ მოცემულად გიცნობს დასავალი, ნეტარო მამათ, და მხიარულარს პრომი და უფრო სად განსცხრების თესალონიკე, რამეთუ მას შინა განხუედ სოფლით და მიხუედ წინაშე ღმრთისა, მამათ ილარიონ“

წმიდა ილარიონი საღმრთო ხილვით შემყული სრულყოფილი პიროვნებაა, რომელმაც ადგილი დაიშკვიდრა ზესთასოფელში, რითაც იგი მიემსგავსა ელია წინასწარმეტყველს. მოსე და დავით წინასწარმეტყველებს, იერემიას, პავლეს, „ყოველთა წმიდათა, საღმრთოთა მოციქულთა, ნეტართა მღდელთ, მოძღუართა, მამათა და მარტულთა“ შორის „თანა აღრაცხილ“ იქმნა და ქართულ ეკლესიას ახალ მნათობად გამოუჩინდა, თავის რჯულს ღმერთმა „გურგანი ძლევისაა ბრწყინვალე დაგადვა, ვითარცა მოღვაწესა თესა, ღმერთმეშმოსილო“

წმიდა ილარიონ ქართველის სრულყოფილი სახე საგალობელში ვლინდება ღმერთისადმი სიყუარულით, მოყუასისადმი თანადგომით, აბსოლუტური ღირებულებებისადმი ჭეშმარიტი რწმენითი დამოკიდებულებით. საგალობლის ხაშტებისა და ღმრთისმშობლისადმი მიძღვნილ ტროპარებში ნათლად იკვეთება ღვთის დიდების „ილარიონისული ჭეშმარიტა“.

ზოსიმე მთაწმიდელის საგალობლები ქართული პიმნოგრაფიის მნიშვნელოვანი თხზულებებია, რომლებიც ქართული პიმნოგრაფიული სკოლის მდიდარ ტრადიციებს, აგრძელებენ და გამოიჩინებენ ღრმა სახისმეტყველებით მათ მოაწმუნე ადამიანის სულიერი საზრდელის ფუნქცია აქისრიათ.

